

HAMARSHÚSIÐ Í SKÁLAVÍK

Viggo Dalsgaard skrifar

Fyrsti maður, ið bygdi á Hamri í Skálavík, tað gomlu menn vistu um at siga, æt Tróndur, hann rúnarabant húsið, bæði móti fjalli og fjøru við steinum, hann setti. Hetta hefur verið í miðjum 1500 talinum. Hann finst ikki í jarðabókunum, men sonur hansara, Nils Tróndarson er at finna har í 1584-1590. Hesin Niils Tróndarson átti tveir synir, Demmus og Dánial. — Demmus varð sitandi á Hamri, hann finst í jarðabókunum frá 1600 til 1653, tað mundi vera hann, ið fekk sær kópagentuna til konu.

Um henda tilburðin við kópakonuni, hefur Jóanes Dalsgaard, skrivað í bók síni síðu 62, eftir fræðsøgn av Williami á Hamri, ið hefur hetta frá gomlu Onnu á Hamri, ommu síni.

Tann yngri bróðurin, Dánial Niilsson, giftist við Katrini Eyðunsdóttir, dóttir Sandoyar prest Eyðun Andrasson, ið seinri varð próstur í Eysturoy og Cesiliu, dóttur Gutorm Asbjørnson í Húsavík. Dánial Niilsson var sýslumaður í Sandoy frá 1584 til 1590, hetta var um somu tíð sum Gutorms-Jógvan sat sum Dalsgarðsbóndi. Dánial Niilsson var jarðadróttur mikil. Hann átti óðalsjörð í Trøðum og í Skálavík. Hann hevði fleiri kongsgarðar í festi. Stovufestið í Skálavík frá 1601 til 1603 og Klæmintsstovu í Dali um somu tíð og hálvatiggjundu mörk sat hann við í Skúvoy og mundi hava Bøgarð í Húsavík eisini.

Mikkjal á Ryggi hefur hesa fræðsøgn um Dánial Niilsson í Miðvingasøgu, hesa søgu hefur hann fyrri ein part fingið frá Hans Dalsgaard, bróður mínum. Mikkjal sigur:

»Um hesa tíð búðu á Hamri í Skálavík brøðurnir Demmus og Dánial synir Niils. Teir vóru múgvandi menn, og helst Dánial var stórlátin og harðligur av sinnalag og sat ikki altíð um sátt við grannar sínar. Ross teirraingu inn í haga hansara. Hann sendi teimum boð, at teir skuldu halda tey á sínum, og tá ið teir ikki góvu hesum gætur, fór hann í haga ein vetrardag, tá skalvur lá í eggini, og rak rossini útav.

Skálavík

Hetta lovaðu grannarnir at muna honum aftur.

Einaferð høvdu Dánial og Demmus verið á útróðri. Tá teir komu inn fyrri støðna, stóðu Ungajógvanssynir fyrri og forðaðu teimum at lenda og steinaðu eftir báti teirra. Niilssynir bóðu um gudsfríð, landsfríð, kongsfríð. Ungajógvaanssynir svaraðu, at teir skuldu fáa fanans fríð. Dánial tekur tá mastrina í hond og biður bróðurin rógva at. Hann so ger; Dánial hefur mastina fyrri sær og rennir hana fyrri bringuna á øðrum Ungajógvanssyni. Tá flýddu teir í Dalsgarð. Dánial leyp á land, í somu øðini niðan á Hamar og gyrðir seg við svørð. Demmus bindur batin og skundar sær aftaná, so hann kann taka vegin av bróðrinum. Hann mætir honum í trøppunum undir Korngarði — har liggja gróttrappur oman av hamrinum og niður á slætt — go spyr, hvar hann fer. »Í Dalsgarð í kriggj«, svarar Dánial. Demmus bað hann sissa seg og heldur vinna teimum tað aftur við rættargongd. Mest tí at bróðurin var tann sterkari, mátti Dánial lata seg tala til at venda við, og teir fóru so báðir aftur á Hamar. Niilssynir bóru so fram søksmál. og báðir partar komu fyrri á tingi. Ein maður heiman av Sandi hevði verið hjá-staddur, tá Ungajógvanssynir steinaðu Niilssynir, og hann varð nú tikin fram sum vitni. Tá hann kemur

útaftur, sigur Ungi-Jógvan: »Hart vitnaði tú uppá synir minar«. Hin svarar aftur: »Havi eg vitnað nógv, eg havi ikki vitnað alt. Vilt tú so kann eg fara innaftur og siga meir«. Ungi-Jógvan beyð honum tá fulla mansbót fyrri at tiga. 60 gyllin mátti Ungi-Jógvan beta fyrri synir sínar.

Dánial Niilsson hevði ein uppsitara í Dali (summir siga í Húsavík). Uppsitarin átti at lata leigu á hvørjum ári; men nú vóru trý ár gingin, og eingin leiga komin. Tá sigur Dánial við hann, at fjórða árið skal hann ikki bera hoyggið inn, fyrr enn hann letur seg vita av. Men so ein dagin frættir hann, at uppsitarin ber hoyggj. Hann gyrðir seg við svørð og riður so av stað til at heimta leiguna. Uppsitarin sær Dánial koma; nú er ilt á ferð, hugsar hann og biður hoybaramenninar tyrva seg í desini. Teir so gera. Dánial riður í hoygarðin go spyr, hvar uppsitarin er. EIngin letst at vita. Tá gerst Dánial illur; hann stigur av baki og gongur upp á desina við korðu í hendi. Hann fer aftur og fram og prikar svørðið niður her og har, men einki hann verður varur við. So heldur hann leið sína aftur til Skálavíkar. So skjótt hann er farin úr eygsjón, skava teir oman av uppsitaranum. Tá er hann særður og so meint, at hann fekk deyðasvíkin av tí.

Eftir hetta flýddi Dánial av landi og gav seg í kriggj við danskinum.

Tá ið hann hevði verið burtur í nøkur ár, kom hann heim aftur. Men ikki man hann hava kent sær trygt undir fótum á Sandoyinni — tá ið Ryggsgarður varð útboðin á fjórða tingi, og enn eingin vil taka av, svarar hann til og sigur: »So skal eg royna tann skarpa Rygg!« — Hann festi so og flutti vestur á Rygg. Dugandi bóndi var hann og ágrýtin, so skjótt fekk hann garðin upp aftur á fót. Dánial var sýslumaður í Vágum frá 1618 til 1622.

Henda søga man vera rættuliga álitandi, og hetta man vera hent um 1603, tí tá verður Dánial Niilsson av við mestur alla kongsjørðina, hann sat við í Sandoy og Skúvoy, men ikki man nakað vera at finna í tingbókunum um hetta manndrápið.

Hasar søgnirnar um kópakonur, ið fyrri nú tíðar menniskjum er tað bara ævintýr, er ikki vist at tað kann ikki vera eitt vet av sannleika aftanfyrri. Ikki er tað vist at orsøkin ikki kann hava verið, at hetta eru kvinnur, ið eru rændar aðrastaðis frá, og tiknar í eið, um at tiga við hvaðan tær vóru komnar, og so var tað eyðvitað, at tær vóru komnar av kópi. Henda sama søgnin er í Hebridunum eisini.

23.11.83.

Viggo Dalsgaard